

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
ЗАШТИТНИК ГРАЂАНА
281-42/18
Београд

Заштитник грађана
Zaštitnik građana

BEOGRADSKI CENTAR
ZA LJUDSKA PRAVA

дел. бр. 16634 датум: 22.05.2018.

НАЦИОНАЛНИ МЕХАНИЗАМ ЗА ПРЕВЕНЦИЈУ ТОРТУРЕ

ПРАЋЕЊЕ ПОСТУПАЊА НАДЛЕЖНИХ ОРГАНА ПРЕМА МИГРАНТИМА И
ТРАЖИОЦИМА АЗИЛА У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ

Извештај о посети Прихватном центру Адашевци

Београд, мај 2018. године

МАНДАТ НАЦИОНАЛНОГ МЕХАНИЗМА ЗА ПРЕВЕНЦИЈУ ТОРТУРЕ

Законом о ратификацији Опционог протокола уз Конвенцију против тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни или поступака¹ прописано је да Национални механизам за превенцију тортуре (НПМ) обавља посете установама у којима се налазе или се могу налазити лица лишена слободе, у циљу одвраћања државних органа и службених лица од било каквог облика мучења или било ког другог облика злостављања, као и ради усмеравања државних органа ка стварању смештајних и осталих животних услова у установама у којима се смештају лица лишена слободе у складу са важећим прописима и стандардима.

НПМ има право: на несметан, ненајављен и свакодобан приступ свим установама и свим просторијама у којима се налазе или се могу налазити лица лишена слободе; да насамом разговара са тим лицима и са службеним лицима, која су обавезна да сарађују тим поводом, као и са свим осталим лицима која могу имати информације значајне за поступање према лицима лишеним слободе; на приступ свој документацији која се односи на та лица; да надлежним органима даје препоруке у циљу побољшања начина поступања према лицима лишеним слободе и унапређења услова у којима се она задржавају или затварају.

У члану 2а Закона одређено је да Заштитник грађана обавља послове НПМ и да у обављању тих послова сарађује са омбудсменима аутономних покрајина и удружењима чијим је статутом предвиђени циљ удруживања унапређење и заштита људских права и слобода, у складу са законом.

У институцији Заштитника грађана формирана је посебна организациона јединица Секретаријат Националног механизма за превенцију тортуре, која обавља стручне послове НПМ, чији је мандат одређен чланом 4. Опционог протокола за превенцију тортуре. Секретаријатом руководи секретар НПМ у складу са смерницама заменика Заштитника грађана, задуженог за заштиту права лица лишених слободе.

Заштитник грађана и Покрајински омбудсман АП Војводине су потписали Меморандум о сарадњи у обављању послова НПМ,² којим је предвиђено је да ће Покрајински омбудсман активно учествовати у посетама мониторинг тима НПМ установама у којима су смештена лица лишена слободе, а које се налазе на територији АП Војводине.

На основу спроведеног поступка по јавном позиву,³ Заштитник грађана је изабрао удружења са којима ће остваривати сарадњу у обављању послова НПМ, и то: Београдски центар за људска права, Иницијатива за права особа са менталним инвалидитетом (MDRI-S), Комитет правника за људска права (YUCOM) и Међународна мрежа помоћи (IAN).

По обављеним посетама, НПМ сачињава извештаје које доставља посећеним установама. Након тога, НПМ одржава стални дијалог са посећеном установом, као и органом у чијем је саставу та установа, у циљу отклањања утврђених недостатака који могу довести до појаве тортуре, нељудског или понижавајућег поступања.

¹ "Сл. лист СЦГ - Међународни уговори", бр. 16/05 и 2/06 и "Сл. гласник РС - Међународни уговори", бр. 7/11.

² Потписан 12. децембра 2011. год.

³ Објављен у "Сл. гласнику РС" број 25 од 30. марта 2018. год.

ОСНОВНИ ПОДАЦИ О ПОСЕТИ

ПОСЕЋЕНА УСТАНОВА	Прихватни центар Адашевци
ЦИЉ ПОСЕТЕ	Праћење поступања надлежних органа према мигрантима и тражиоцима азила Праћење поступања по препорукама НПМ
ПОСЕТУ ОБАВИО	Заштитник грађана, у сарадњи са Београдским центром за људска права
ДАТУМ ПОСЕТЕ	11. мај 2018. године
НАЈАВА ПОСЕТЕ	Посета је претходно најављена
ТИМ ЗА ПОСЕТУ	Вођа тима: Јелена Унијат, <i>Стручна служба Заштитника грађана/НПМ</i> Чланови тима: Јелена Јелић <i>Стручна служба Заштитника грађана/НПМ</i> Марко Васиљевић <i>Београдски центар за људска права</i> Милена Анчић <i>Београдски центар за људска права</i> Преводацац: Ана Лазовић, <i>фарси језик</i>

САРАДЊА СЛУЖБЕНИХ ЛИЦА СА ТИМОМ НПМ

Службеници ангажовани у Прихватном центру у Адашевцима су остварили сарадњу са тимом НПМ и омогућили му да обави свој мандат. Службеници су пружили тражене информације и омогућили приступ и фотографисање просторија и инсталација, увид у тражену документацију и евиденције, као и ненадзиране разговоре са мигрантима по избору чланова тима.

ТОК ПОСЕТЕ

Након представљања мандата и чланова тима НПМ шефу смене у Прихватном центру, тим НПМ је, подељен у две групе, обавио разговоре са службеницима који су овде ангажовани и са мигрантима, остварио увид у релевантну документацију и евиденције и обишао просторије за смештај и заједничке активности. Нарочито је праћено поступање по ранијим препорукама НПМ.

1. УВОД

НПМ је Прихватни центар у Адашевцима последњи пут посетио 23. октобра 2017. године⁴ и тада је праћено поступање по препорукама које су упућене у Извештају након посете Центру у децембру 2016. године⁵.

На дан посете у Прихватном центру је боравило 258 миграната, што је доста мање у односу на прошлу посету када их је било 366. Смештено је 45 породица и 95 самаца, од чега је 94 мушкараца и једна жена. Пунолетних миграната је 187 (137 мушкараца и 50 жена), а малолетних је 71 (48 дечака и 23 девојчице). Највише миграната је пореклом из Ирана (115), затим из Авганистана (91), из Пакистана (29) и из Сирије (7). У Центру нема малолетника који путују без пратње.

Мигранти се више не смештају у шаторе у дворишту, већ се сви налазе у згради, у зиданом објекту. У периоду од претходне посете део зграде је окречен. У кречењу су учествовали мигранти који бораве у Центру. Они су претходно прошли обуку за молере коју је организовала једна невладина организација и добили сертификате о завршеној обуци. Такође, у току су били радови на фасади објекта.

Осим обуке за молере, у плану је да се организује и обука за домаре. Већ неко време постоје радионице шивења и за жене и за мушкарце. Мигрантима су доступне и различите окупационе активности – рад са глином, сликање, прављење накита. Жене имају организоване часове енглеског језика, а један од миграната који је иначе професор немачког држи часове другим мигрантима. Поред ИТ кутка, за децу је оформљен дечји кутак, а за тинејџере омладински кутак где они могу да се друже и где невладине организације спроводе активности које су прилагођене њима. У Центру постоји и фризерски салон у коме раде мигранти.

Већина деце иде у основну школу у Адашевцима или у Моровићу. ИОМ је обезбедио превоз минибусом од Центра до школе. Са децом свакодневно у школу иду и пратиоци. Представници Црвеног крста су организовали продужен боравак у Центру где помажу деци када се врате из школе да ураде домаће задатке. Осим тога, и друге невладине организације организују различите радионице за децу. У средњу школу и у школу за образовање одраслих нико није уписан.

Представници Центра за социјални рад Шид не долази редовно као пре. Од скоро су ангазоване две девојке за рад на терену, које су задужене и за Прихватни центар у Принциповцу. Међутим, проблем је што немају аутомобил, те је због специфичног положаја Центра теже организовати њихов долазак. Како више немају ни преводиоца у тиму, у комуникацији им помажу преводиоци који су ангажовани у Центру. Долазе по позиву, најчешће се укључују када дође до насиља у породици. Био је један случај када је било потребно раздвојити мушкарца и жену, а убрзо након раздвајања мушкарац је напустио Центар.

У Центру нема приватног обезбеђења, већ је полиција присутна 24 сата. По двојица полицајаца је у смени од 12 сати. У питању су припадници Полицијске управе у Сремској Митровици и они су ту превентивно, да би обезбедили ред и мир. Ретко улазе

⁴ Извештај о посети Прихватном центру Адашевци бр. 281-85/17 од 03.11.2017.

⁵ Извештај о посети Прихватним центрима у Принциповцу, Шиду и Адашевцима бр. 281-98/16 од 12.12.2016.

у собе миграната. У случају потребе или неког инцидента, зову колеге из Полицијске станице у Шида. Они у Центру не воде никакве евиденције, нити издају потврде о намери.

У Центру постоји продавница, а мигранти могу изаћи и до Адашеваца. Уколико имају потребу да иду до Шида, више њих се скупи и иду таксијем. Неки од миграната имају бицикле, па тако стижу до Шида. Мигранти имају могућност да изађу из Центра на 72 сата и тада углавном покушавају да нелегално пређу границу са Хрватском. У последње време приметан је пораст броја миграната који настављају свој пут према Босни и Херцеговини.

Улазак у Мађарску је и даље успорен, радним данима по граничном прелазу може проћи по један мигрант дневно. Уколико прође породица са више чланова, онда се наредних дана нико не пушта. Чешће пролазе породице него самци. У априлу ове године је последњи пут из овог Центра премештена једна иранска породица у Прихватни центар у Сомбору. Пре тога је у новембру 2017. године премештена породица из Авганистана у Центар у Кикинди. Обе породице су боравиле у Прихватном центру у Адашевцима између 8 и 10 месеци.

2. ПОСТУПАЊЕ ПО ПРЕПОРУКАМА

2.1.

ПРЕПОРУКА децембар 2016. г.

Комесаријат за избеглице и миграције ће предузети мере како би се у Прихватном центру Адашевици обезбедили услови за смештај особа са инвалидитетом.

ПОСТУПАЊЕ

У тренутку посете у Центру није било смештених особа са инвалидитетом. На улазу у Центар постоји рампа. Особе са инвалидитетом се увек смештају у приземљу, јер ту могу несметано да се крећу и једино у приземљу постоји тоалет који је прилагођен њиховим потребама.

2.2.

ПРЕПОРУКА децембар 2016. г.

Комесаријат за избеглице и миграције ће предузети одговарајуће мере како би се у Прихватном центру Адашевици обезбедила довољна количина топле воде за потребе лица која бораве у Центру.

ПОСТУПАЊЕ

У Центру је обезбеђен нови котао који служи за грејање воде, тако да је топла вода доступна бар 6 сати дневно. Такође, захваљујући и мањем броју миграната који су смештени у овом Центру, доступност топле воде је значајно боља него раније. За разлику од претходних посета, мигранти се нису жалили на недовољну количине топле воде.

2.3.

ПРЕПОРУКА децембар 2016. г.

Комесаријат за избеглице и миграције ће анализирати потребе Прихватног центра Адашевци за преводиоцима, узимајући у обзир број и структуру миграната који се налазе у овом Центру и на основу тога ангажовати преводиоце за потребне језике.

ПОСТУПАЊЕ

У Центру раде два преводиоца, по један у смени. Један преводилац је за арапски језик, а други за фарси. Такође, лекар и психолог у свом тиму имају ангажованог преводиоца за арапски језик. Како већина деце миграната иду у школу и женама су организовани часови енглеског језика, а повремено су у Центру присутни и преводиоци које ангажују невладине организације, проблема у комуникацији је све мање. Током разговора са мигрантима није било примедби у погледу споразумевања са особљем Центра.

2.4.

ПРЕПОРУКА децембар 2016. г.

Комесаријат за избеглице и миграције ангажоваће стручна лица за пружање психолошке помоћи мигрантима који су смештени у Прихватном центру Адашевци.

Комесаријат за избеглице и миграције ће у Прихватном центру Адашевци обезбедити посебну канцеларију за обављање поверљивих разговора миграната са стручним лицима која им пружају психолошку помоћ.

ПОСТУПАЊЕ

Још од јануара 2017. године у Центру су била ангажовала стручна лица за пружање психолошке подршке. Тренутно ради само један психолог, који је присутан сваког радног дана у Центру у периоду од 8 до 16 часова. Пројекат по коме је психолог ангажован би требало да се заврши крајем јуна ове године и за сада нема информација хоће ли се наставити.

Психолог обавља разговоре са мигрантима у својој канцеларији и у случају потребе за лечењем о томе обавештава лекара, који их даље упућује на специјалистичке прегледе психијатра. Психијатар за одрасле је у Дому здравља у Шиду, а за децу у Општој болници у Сремској Митровици. Тренутно троје миграната прима терапију, која се чува у амбуланти, где пацијенти долазе да је узму.

Према речима психолога, има доста посла, јер је међу мигрантима присутна нервоза, због дугог периода чекања на наставак путовања.

У Центру се не организују психолошке радионице, али запослени у невладиним организацијама који су укључени у рад са децом и омладином по потреби скрећу пажњу службеницима Комесаријата уколико посумњају да у мигрантској породици постоји насиље или занемаривање деце.

2.5.

ПРЕПОРУКА децембар 2016. г.

Канцеларија за азил ће према мигрантима којима су издате потврде о израженим намерама да траже азил у Републици Србији и који су упућени у Прихватни центар Адашевци предузети радње прописане Законом о азилу.

ПОСТУПАЊЕ

Према наводима службеника Комесаријата, 7 миграната је ушло у процедуру за добијање азила, односно поднели су захтев. Представници Канцеларије за азил ретко долазе у Центар, већ их службеници Комесаријата мејлом обавештавају уколико неко од миграната жели да поднесе захтев за азил. Пре тога, мигранти добијају све потребне информације и правне савете, углавном од представника УНХЦР или Београдског центра за људска права. Тражиоци азила ће боравити у Центру док Канцеларија за азил не да инструкцију да се преместе у неки од центара за азил.

Сви нови мигранти који се смештају у Центар добијају потврду о намери за тражење азила коју им издаје Полицијска станица у Шиду.

Један од миграната са којим су разговарали чланови тима НПМ је поднео захтев за азил и изразио је забринутост за свој статус, зато што му је претходно издато решење о отказу боравка.

2.6.

ПРЕПОРУКА децембар 2016. г.

Комесаријат за избеглице и миграције ће у Прихватном центру Адашевци обезбедити довољне количине постељине и средстава за одржавање личне хигијене и хигијене простора.

ПОСТУПАЊЕ

У Центру постоји устаљен распоред расподеле неопходних ствари, између осталог и средстава за хигијену, који се обавља средом и недељом. Како се број миграната смањује, више нема толико донација и великих количина које су доступне, те је дужа и процедура набавке неопходних ствари.

Према наводима службеника Комесаријата, 23. маја вршиће се расподела летње гардеробе, а пре 15 дана подељена је нова постељина и ћебад. О подељеним стварима води се посебна евиденција.

Постељина се пере у одвојеним машинама које служе само за то. Мигранти морају да донесу прљаву постељину како би добили чисту. За прање својих личних ствари, мигрантима су доступне машине у вешерају. Један дан вешерај користе породице, а следећи дан самци.

Поједини мигранти су се у разговору жалили на садржину хигијенских пакета и да не добијају довољну количину шампона. Службеници Центра су навели да се по некад врше злоупотребе, тако што поједини мигранти током једне недеље неколико пута траже нпр. пасту за зубе, те да су због наведених проблема уведене посебне евиденције које воде радници Центра, у које се уписује коме је, шта и када додељено. Такође, и мигранти имају посебне папире у које им се уписује шта су добили.

Међутим, често се деси да они те папире изгубе или их намерно склоне, па онда поново траже хигијенске пакете или гардеробу, иако су исте већ добили.

2.7.

ПРЕПОРУКА децембар 2016. г.

Комесаријат за избеглице и миграције ће повећати број службеница у Прихватном центру Адашевци.

ПОСТУПАЊЕ

У Прихватном центру ради око 25 службеника Комесаријата и радника задужених за одржавање објекта. Пет или шест службеника Комесаријата, међу којима има и жена, ради у сменама од по седам дана, док локално становништво, које је најчешће ангажовано на пословима чишћења и одржавања просторија у Центру ради 5 дана недељно у смени која траје 8 сати. Осим њих, ту су и представници различитих невладиних и међународних организација.

Да би што боље обављали свој посао, службеници Комесаријата су прошли бројне обуке из различитих области: противпожарна обука и безбедност на раду, обука прве помоћи, обука за рад са децом тражиоцима азила, обука за рад са жртвама трговине људима, мултикултурне разлике и др.

2.8.

ПРЕПОРУКА децембар 2016. г.

Комесаријат за избеглице и миграције ће унутар просторија Прихватног центра Адашевци које су под видео надзором на видном месту истакнути обавештења о томе, на језицима које мигранти који су смештени у Центру разумеју.

ПОСТУПАЊЕ

У главном холу, као и на улазним вратима у Центар истакнута су обавештења на енглеском, арапском и фарси језику да је објекат под видео надзором.

2.9.

ПРЕПОРУКА децембар 2016. г.

Комесаријат за избеглице и миграције ће испитати наводе о онемогућавању специјалистичких лекарских прегледа мигрантима који су смештени у Прихватном центру Адашевци, а у случају утврђених недостатака предузеће мере у циљу унапређења приступа специјалистичкој здравственој заштити.

ПОСТУПАЊЕ

Упуте за специјалистичке прегледе издаје лекар који ради у амбуланти у Центру или их мигранти добијају у Дому здравља у Шиду.

Мигранткиње се једном недељно, понедељком, воде на гинеколошки преглед у Дом здравља у Шиду. Понекад се не обави комплетан преглед, већ се уради само ултразвук, јер мигранткињама представља проблем то што је гинеколог мушкарац. Такође, једном недељно, четвртком, мигранти се возе на стоматолошке прегледе у

Дом здравља у Шиду. За њих су све стоматолошке услуге бесплатне, осим хируршких. Једном од миграната је потребна хируршка интервенција и тренутно се траже донације за његово лечење. Постоје и мобилне стоматолошке амбуланте, које су обезбедиле невладине организације, али оне ретко долазе у Центар.

За превоз миграната од Центра до Дома здравља у Шиду или неког другог здравственог центра је задужена неваљина организација која је обезбедила возило, возача и преводиоца за арапски језик.

Лекар у амбуланти у смени обави око 30 до 35 прегледа. Сви новопридошли мигранти се по доласку у Центар прво упућују лекару где се врши преглед и испитује присуство шуге, телесних ваши или неких других заразних болести. Уколико лекар није присутан у Центру, мигранти до прегледа бораве у просторији која је предвиђена за пријем миграната.

Здравствени картони се отварају само за оне мигранте који имају неке здравствене проблеме и који се лече. Картони се воде на енглеском језику и дају се мигрантима да их понесу када настављају пут, како би могао да им се обезбеди континуитет здравствене заштите и када напусте Србију.

У амбуланти се води и протокол повреда у који се уносе све повреде које су настале насилно. Најчешће је реч о повредама које су мигранти задобили у покушају да пређу границу са Хрватском или у ситуацијама када је дошло до насиља у породици. Веће повреде се фотографишу. Увидом у протокол, од 2. априла ове године до дана посете је убележено 16 повреда.

Редовно се организују вакцинације деце у Дому здравља Шид.

Једном месечно се у амбуланту достављају лекови, а по потреби набављају се они лекови којих више нема или се ређе користе.

НПМ је приликом посета другим центрима за прихват и збрињавање миграната (прихватни центри, центри за азил и други) уочавао исти или сличан начин рада центара и поступања према мигрантима, као и могућности за унапређење, па је на основу тога упућивао препоруке Комесаријату које су се односиле на све центре.

2.10.

*ПРЕПОРУКА децембар 2016. г.*⁶

Комесаријат за избеглице и миграције ће успоставити ефикасан механизам притуживања на рад лица ангажованих у установама за смештај миграната и тражилаца азила и све наводе о лошем поступању ће испитати са дужном пажњом.

Комесаријат за избеглице и миграције ће у свим установама за смештај миграната и тражилаца азила истаћи обавештења о могућности и процедури притуживања на рад лица ангажованих у установама и информације о релевантним организацијама које им могу пружити помоћ у томе.

ПОСТУПАЊЕ:

У главном холу Центра истакнута су различита обавештење од значаја за мигранте која су преведена на више језика (енглески, арапски, фарси). Ту се налазе

⁶ Извештај о посетама прихватним центрима у Принциповцу, Шиду и Адашевцима, бр. 281-98/16 од 12. децембра 2016. год.

информације о могућности и процедури притуживања на рад лица ангажованих у Центру, распореду активности које се организују у Центру, обавештења да је објекат под видео надзором и слично.

Службеници Комесаријата немају сазнање да је било званичних притужби Комесаријату, нити су мигранти остављали жалбе у сандучету које се налази у холу и које је за то предвиђено. Према њиховим речима, мигранти се чешће жале усмено.

2.11.

ПРЕПОРУКА јун 2017. г.⁷

Комесаријат за избеглице и миграције ће предузети мере како би сви центри за прихват и збрињавање миграната (центри за азил и прихватно-транзитни центри) евидентирали ванредне догађаје. Ова евиденција би, као минимум, требало да садржи детаљан опис ванредног догађаја, мигранте који су учествовали у њему и мере које су предузете (позив полицији или другим службама, обављени лекарски прегледи, евентуалне мере предузете према мигрантима и друго).

Комесаријат за избеглице и миграције ће предузети мере како би се у периодичне извештаје свих центара за прихват и збрињавање миграната уносили подаци о ванредним догађајима.

ПОСТУПАЊЕ:

У Центру се води евиденција ванредних догађаја и у њу се уписују сви озбиљнији инциденти. У току ове године евидентирано је 10 случајева и они се углавном односе на насиље у породици, поседовање марихуане, напад на службенике Комесаријата.

Осим евиденције ванредних догађаја води се и дневник инцидената у коме се описује догађај, датум и време, као и мере које су даље предузете. Службеници евидентирају и ситуације када се мигранти, након неуспешног покушаја да пређу границу, врате повређени у Центар. Они се одмах шаљу на лекарски преглед и ти извештаји се чувају. Прошле године 12 миграната је било претучено од стране хрватске полиције и враћено у Центар, а ове године у априлу су се 4 мигранта вратила са границе са Хрватском.

Службеници су направили за своје потребе списак проблематичних лица у Центру, где је поред њихових имена и фотографије наведен број забележених инцидената и врста проблематичног понашања.

Једном недељно службеници Комесаријата су у обавези да достављају безбедносни извештај.

2.12.

ПРЕПОРУКА април 2017. г.⁸

Комесаријат за избеглице и миграције ће у свим центрима за смештај и збрињавање миграната организовати учестале периодичне састанке службеника и представника миграната, током којих би мигранти добили њима значајне информације о

⁷ Извештај о посети Центру за азил у Крњачи, бр. 281-49/17 од 3. јула 2017. год.

⁸ Извештај о посети Прихватном центру у Дивљани, бр. 281-36/17 од 12. априла 2017. год.

дешавањима у центру и могли да службеницима укажу на евентуалне проблеме у вези са радом центра и изнесу предлоге за њихово решавање.

ПОСТУПАЊЕ:

У Центру не постоје представници миграната, већ мигранти могу да укажу на актуелне проблеме било ког дана током контроле и пребројавања које се обавља сваке вечери око 21 сат. На исти начин службеници Комесаријата непосредно обавештавају и информишу мигранте о битним стварима, евентуалним променама и планираним активностима.

На овај начин службеници су саставили списак миграната који ће се придржавати поста током предстојећег Рамазана и са њима договорили промене у преузимању obroka и изношењу хране из трпезарије.

3. РАЗГОВОР СА МИГРАНТИМА

Примедбе миграната су сличне као и у осталим центрима. Према њиховим речима храна коју добијају је једнолична и порције су мале, а дешава се да она није добро припремљена. Воће не добијају често, дешава се да буде лошег квалитета, а млеко се даје само деци која имају до 2 године.

ПРЕПОРУКА

У Прихватном центру Адашевци, Комесаријат ће размотрити могућности за побољшање исхране у складу са потребама миграната.

Мигранти су се пожалили да су добили информацију да можда више неће добијати картице – новчану помоћ, уколико невладина организација која их дели не успе да обезбеди средства за даље финансирање.